

Philip Yancey

unde este
Dumnezeu
când
sufăr?

Prefață

În publicarea cărților există o regulă care se aplică și în chirurgia cerebrală și în mecanica auto: „Dacă nu este defect, nu-l repara.“ Eu am încălcat această regulă pentru că încă se mai cumpără prima ediție a cărții mele *Unde este Dumnezeu când sufăr?*

Am scris această carte pe la mijlocul deceniului al șaptelea al secolului trecut, iar în anii care au trecut de atunci nu am încetat să mă gândesc la acest subiect. Ca un câine care a adulmecat mirosul vânatului, revin permanent la problema suferinței, încercând să o înțeleg. Am primit scrisori de la sute de cititori care mi-au scris despre odiseele lor prin lumea durerii. Aceste motive m-au determinat să mă întorc la o lucrare pe care am scris-o cu atât de mulți ani în urmă și să o completez.

Mulți comentatori biblici sunt de părere că Iov este cartea cea mai veche din Biblie și ceea ce mă uimește este faptul că problemele ridicate de Iov sunt la fel de actuale. Mai mult, problema suferinței este menționată tot mai des și mai insistent. Un roman publicat recent și-a luat numele *The Only Problem (Singura problemă)* de la o expresie care a fost folosită într-o conversație de către personajul principal: „Este, de fapt, singura problemă care merită a fi discutată.“

Un alt lucru îmi stârnește uimirea: cărțile despre suferință se împart într-un mod evident în două categorii. Cărțile mai vechi, scrise de D'Aquina, Bunyan, Donne, Luther, Calvin și Augustin recunosc fără obiecții faptul că durerea și suferințele sunt agenții folositori ai lui Dumnezeu. Acești autori nu pun la îndoială justetea acțiunilor lui Dumnezeu, ci încearcă să îi facă pe oameni „să înțeleagă căile lui Dumnezeu“. Acești autori au scris cu multă încredere, de parcă simpla forță a argumentelor ar fi putut calma agitația emoțională produsă de suferință.

Prin comparație, cărțile moderne despre suferință sunt diferite pentru că autorii lor presupun că existența răului și a suferinței din lume nu poate fi împăcată cu tradiționala concepție despre bunătatea și dragostea lui Dumnezeu. Dumnezeu este astfel „retrogradat“ din poziția de judecător în cea de acuzat. „Doamne, cum îți justifici acțiunile?“ se întreabă supărați autorii moderni. Mulți dintre ei își adaptează concepția despre Dumnezeu, fie redefinindu-I dragostea, fie punând la îndoială capacitatea Sa de a controla răul.

Citind cărți din ambele categorii, îți poți da seama imediat de diferența de atitudine. Scriitorii moderni cred că dețin monopolul adevărului în privința suferinței, dar uită că Luther și Calvin au trăit într-o lume fără penicilină și anestezice, în care speranța medie de viață era de treizeci de ani, iar Bunyan și Donne au scris cele mai bune cărți ale lor pe când se aflau în închisoare, respectiv în carantină în timpul unei epidemii. Culmea ironiei este că autorii moderni, care trăiesc într-un confort demn de un prinț, lucrează în birouri climatizate și au o mulțime de elixire în dulăpiorul cu medicamente, sunt supărați și deranjați de existența suferinței.

După ce am citit mai multe cărți despre suferință, mi-am pus întrebarea: „Are lumea nevoie de încă o carte despre suferință?“ Petrecând mult timp printre oamenii suferinzi, am ajuns la concluzia că răspunsul este da. Am înțeles faptul că multe cărți referitoare la suferință sunt lipsite de relevanță tocmai pentru oamenii care suferă. Pentru ei problema suferinței nu este teoretică, un joc teologic de sistematizare a silogismelor referitoare la suferință. Pentru ei este o problemă a relațiilor. Mulți oameni care suferă doresc să-L iubească pe Dumnezeu, dar nu pot din cauza lacrimilor. Sunt răniți și se simt trădați. Trist este faptul că biserică răspândește de multe ori confuzie în loc să ofere consolare.

Atunci când am scris cartea *Unde este Dumnezeu când sufăr?* aveam vârsta la care nu eram îndreptățit să abordez descurajanta problemă a suferinței și să o prezint oamenilor care suferă. Primind atât de multe scrisori din partea lor m-am hotărât să revizuiesc cartea și să adaug lucruri utile. Într-un sens, noua ediție reprezintă un dialog cu cititorii, următorul pas în propriul meu pelerinaj pe pământ.

Am extins mai ales secțiunea „Cum putem înfrunta durerea?” deoarece sunt de părere că Dumnezeu a dat bisericii mandatul de a prezenta dragostea Lui unei lumi care suferă. De multe ori când ne gândim la problema suferinței credem că trebuie să-I punem întrebări lui Dumnezeu, dar să nu uităm că și El are să ne pună întrebări legate de suferință. Cum reacționăm față de oamenii care suferă?

În revizuirea cărții m-am folosit de mai multe articole pe care le-am publicat în revista *Christianity Today* și din broșura *Helping the Hurting (Ajutându-i pe cei ce suferă)* publicată de editura Multnomah Press. Le mulțumesc pe această cale pentru permisiunea de a include porțiuni din acele materiale în carte.

Unde este Dumnezeu în acest timp? Aparenta lipsă a lui Dumnezeu este simptomul cel mai alarmant. Atunci când ești fericit, atât de fericit încât simți că nu mai ai nevoie de El, dacă te întorci spre El cu laudă, vei fi primit cu brațele deschise. Dar când te întorci spre El atunci când te afli într-o nevoie disperată și orice alt ajutor este zadarnic, ce găsești? O ușă trântită în față, un lăcat, chiar două, care te țin prizonier. După aceea, tăcere. Poți pleca.“

C.S. Lewis

A Grief Observed (O durere trăită)

1

O problemă care nu dispare

În preajma oamenilor aflați în mari suferințe mă simt neajutorat. Neajutorat și vinovat. Stau lângă ei, le observ trăsăturile feței contorsionate de durere, le aud gemetele și oftaturile și sunt conștient de prăpastia care ne desparte. Nu pot pătrunde în lumea durerii lor, pot doar să o observ de la distanță. Orice încerc să spun sună neconcludent și nepotrivit, ca strofele unei piese de teatru pe care le-am memorat la școală.

Într-o zi am primit un apel disperat de la prietenii mei apropiați John și Claudia Claxton. Erau proaspăt căsătoriți și abia trecuți de douăzeci de ani. Am urmărit cu uimire experiența transformării complete a lui John datorită dragostei lui pentru Claudia. În cei doi ani în care au fost logodiți cinismul lui s-a topit și aspectele aspre ale caracterului lui s-au șlefuit. A devenit un om optimist, iar scrisorile lui exultau de entuziasm și fericire datorită căsniciei abia începute.

Dar ultima scrisoare a lui John m-a alarmat imediat ce am deschis-o. Scrisul lui, de obicei îngrijit, era plin de greșeli și ștersături.

Mi-a explicat: „Iartă-mi, te rog, scrisul [...] cred că se observă că nu-mi găsesc cuvintele. Nu știu ce să spun.“ Căsnicia lor a ajuns într-un impas pe care nici unul dintre ei nu era capabil să îl depășească. Claudia s-a îmbolnăvit de boala lui Hodgkin, un cancer la glandele limfatice și avea șanse de supraviețuire de cincizeci la sută.

În decurs de o săptămână, doctorii au operat-o de mai multe ori, îndepărtând orice urmă vizibilă a bolii, de sub braț până la abdomen. Zăcea slăbită și copleșită pe un pat de spital.

În acea vreme serviciul lui John era de asistent de capelan la un spital. Compasiunea lui față de bolnavi a scăzut îngrijorător de mult. „Într-un anume sens, mi-a mărturisit el, am înțeles mai bine suferința bolnavilor, dar, pe de altă parte, nu-mi mai păsa. Nu mă puteam gândi decât la Claudia. Simțeam un impuls să strig către ei: «Nu vă mai văicăriți atât. Credeți că numai voi aveți probleme? Soția mea poate muri oricând.»“

Cu toate că John și Claudia era creștini devotați, au ajuns plini de o mânie neașteptată împotriva lui Dumnezeu, mânie împotriva unui partener iubit care i-a trădat. „Doamne, de ce noi? au strigat ei. Ne-ai dăruit un an de căsnicie fericită numai pentru a ne sorti acestei tragedii?“

Tratamentele pe bază de cobalt au afectat organismul Claudiei. Frumusețea i-a dispărut aproape peste noapte. Se simțea și arăta epuizată. Pielea i s-a închis la culoare și părul i-a căzut. Gâtul o durea și regurgita aproape tot ce mânca. Doctorii au fost obligați să întrerupă tratamentul pentru o perioadă din cauza gâtului tumefiat care împiedica orice mișcare de înghițire.

Când s-au reluat tratamentele cu radiații, ședința însemna întinderea ei complet dezbrăcată pe o masă rece. Nu putea face nimic altceva decât să stea întinsă și să asculte zumzetul și pocnetele aparatului care o bombardă cu particule invizibile. Fiecare doză îi producea îmbătrânirea organismului cu câteva luni. Stând în camera aceea rece de oțel, Claudia se gândea la Dumnezeu și la suferințele ei.

Vizitatorii Claudiei

Claudia a sperat că vizitatorii creștini o vor mângâia oferindu-i speranțe și o perspectivă optimistă asupra necazurilor ei. Dar cuvintele lor au produs confuzie, nu consolare.

Un diacon din biserica ei a sfătuit-o cu toată solemnitatea să mediteze la lecția pe care i-o dă Dumnezeu prin aceste suferințe. „Cu siguranță că există un lucru neplăcut în viața ta, i-a spus el. Ai încălcat voia lui Dumnezeu. Aceste lucruri nu apar în viața noastră *din întâmplare*. Dumnezeu se folosește de încercările noastre ca să ne avertizeze și să ne pedepsească. Ce vrea să-ți spună ție?”

Peste câteva zile Claudia a fost surprinsă de vizita unei femei pe care abia o cunoștea din biserica lor. Această văduvă cam naivă și categorică își asumase rolul de încurajator de profesie al celor bolnavi. I-a adus flori, i-a cântat și a stat suficient de mult pentru a-i citi niște psalmi încântători despre râuri vesele și munți care băteau din palme de fericire. Ori de câte ori Claudia a încercat să vorbească despre boala și perspectivele ei, femeia schimba imediat subiectul, încercând să lupte împotriva bolii cu armele veseliei și ale bunelor intenții. Dar nu a vizitat-o decât o singură dată și după un timp florile s-au ofilit, cântările sunau fals în memoria Claudiei, iar pentru ea începea încă o zi a durerilor.

Apoi a mai vizitat-o una dintre telespectatoarele fervente ale vindecătorilor care aveau emisiuni la televiziune. Exultând de încredere, a asigurat-o pe Claudia că vindecarea era singura ei scăpare. Când Claudia i-a spus despre sfatul diaconului, femeia aproape că a explodat: „Suferința nu este niciodată voia lui Dumnezeu pentru noi! Nu citești Biblia? Diavolul ne urmărește ca un leu furios, dar Dumnezeu te va elibera dacă îți aduni suficient de multă credință pentru a crede că vei fi vindecată. Claudia, nu uita că o credință puternică poate muta munții și cu siguranță că poate vindeca și boala Hodgkin. Rostește plină de credință cuvintele promisiunii divine și pretinde victoria.”

În următoarele dimineți când se afla în camera de oțel unde urma tratamentul pe bază de cobalt, Claudia a încercat „să-și adune

credință“. Se întreba dacă a înțeles bine ce avea de făcut. Nu punea la îndoială puterea supranaturală a lui Dumnezeu, dar nu știa cum să-L convingă pe El de sinceritatea ei. Creșterea credinței nu este ca dezvoltarea mușchilor prin exerciții fizice. Este alunecoasă, intangibilă, imposibil de înțeles și de dezvoltat. Ideea de mărire și de adunare a unei cantități suficiente de credință o extenua pe Claudia și, nereușind să înțeleagă aceste lucruri, se simțea copleșită.

Femeia care era probabil cea mai „spirituală“ din biserica lor a vizitat-o și i-a adus cărți despre lăudarea lui Dumnezeu pentru tot ce ni se întâmplă. „Claudia, trebuie să ajungi să spui: «Dumnezeule, Te iubesc pentru că mă faci să sufăr atât de mult. Este voia Ta și Tu știi ce este mai bine pentru mine. Te laud pentru că mă iubești suficient de mult pentru a permite acest necaz în viața mea. Îți mulțumesc pentru toate lucrurile, chiar și pentru boala mea.»“

În timp ce reflecta la aceste cuvinte, mintea Claudiei s-a umplut cu imagini grotești despre Dumnezeu. În mintea ei s-a format imaginea unui spiriduș uriaș, cât tot universul, care își găsea plăcerea în sfâșierea ființelor umane între unghiile lui ascuțite, în zdrobirea lor între pumnii lui și în aruncarea lor pe pietre ascuțite. Ființa din imaginația ei îi tortura pe oameni până când aceștia strigau: „Dumnezeule, Îți mulțumesc pentru ceea ce îmi faci.“ Ideea îi stârnea repulsie Claudiei și ea s-a hotărât că nu se va închina și nu va iubi un astfel de Dumnezeu.

Apoi a venit și pastorul Claudiei, care a făcut-o să se simtă că are o misiune specială. El i-a spus: „Claudia, ai fost rânduită să suferi pentru Cristos și El te va răsplăti. Dumnezeu te-a ales pe tine datorită puterii și integrității tale, la fel cum l-a ales pe Iov, să fii un exemplu pentru alții. Purtarea ta în suferință va duce la creșterea credinței lor. Trebuie să te simți privilegiată, nu plină de amărăciune. Ceea ce noi considerăm adversitate, Dumnezeu socotește oportunitate.“ A sfătuit-o să se considere o vedetă sportivă care aleargă în fața spectatorilor, iar boala să o considere doar un obstacol peste care trebuie să sară în cursa ei spre victorie.

Uneori ideea de a fi un martir i se părea Claudiei atrăgătoare pentru că o umplea de multă compasiunea față de ea însăși. Alteori,

când durerea creștea și vomita tot ce mânca, când fața îi îmbătrânea vizibil, ea striga: „Doamne, de ce eu? Există milioane de creștini mai puternici și mai credincioși decât mine. Nu puteai alege unul dintre ei?“ Nu se simțea deloc ca o vedetă și se întreba de ce așeza Dumnezeu în mod intenționat acest uriaș obstacol în calea cuiva pe care-l iubește.

Am vizitat-o și eu pe Claudia și am găsit-o în culmea confuziei din cauza atâtor sfaturi contradictorii. Mi-a repetat sfaturile oferite de creștinii bine intenționați care au vizitat-o și am observat tulburarea ei. Pe care dintre sfaturi să le accepte? Cum putea să aibă mai multă credință? De cine să asculte? În mijlocul confuziei, Claudia era sigură de un singur lucru: viața ei fericită alături de John dispărea. Mai mult ca orice nu dorea să se întâmple acest lucru.

Nu am avut nici un sfat pentru Claudia atunci când am vizitat-o. Mai mult, am plecat de la spital cu mai multe întrebări decât aveam la venire. De ce ea zăcea bolnavă pe un pat, iar eu stăteam lângă ea sănătos? Am simțit un sentiment de repulsie gândindu-mă la clișeele repetate de vizitatorii Claudiei. Oare creștinismul îl face pe omul suferind să sufere mai mult?

Când am vizitat-o pe Claudia lucram la revista *Campus Life* și scriam articole și pentru alte reviste. Într-un interval scurt de timp am scris șase povestiri din seria „Drame din viața cotidiană“ pentru revista *Reader's Digest*. Am luat un interviu unui tânăr cuplu canadian care fusese atacat de un urs grizzly. Cu toate că au scăpat amândoi cu viață, tânărul și-a pierdut un ochi și nici o operație estetică nu a putut ascunde rănila de pe fața lui. Într-un alt oraș, doi tineri mi-au relatat drama prin care au trecut în copilărie în timpul unei excursii cu cortul împreună cu tatăl lor. Surprinși de viscol, au săpat cu disperare în zăpadă ca să se adăpostească. Tatăl lor s-a întins peste ei ca să-i protejeze și a murit înghețat în timpul nopții.

Toți acești oameni au repetat clișeele „încurajatorilor“ creștini. Un om care avea un membru amputat mi-a spus: „Prietenii mei creștini mi-au produs cea mai mare depresie și iritare din întreaga mea experiență.“ Acest comportament venit din partea creștinilor m-a deranjat profund. Ceva este greșit în acest mod de abordare a

suferinței. Credința în Marele Medic ar trebui să aducă pace și nu confuzie în această criză.

De ce trebuie oamenii să sufere în acest mod? Ce spune Biblia într-adevăr? Întrebările pe care mi le-am pus în urma vizitelor făcute Claudiei (problema ei s-a rezolvat până la urmă pentru că tratamentul pe bază de cobalt a distrus toate celulele canceroase și boala nu a mai reapărut) și în urma întâlnirii cu alți bolnavi au fost începutul unor căutări care au dus în cele din urmă la scrierea acestei cărți. Am căutat un mesaj pe care creștinii îl pot da oamenilor care suferă. În același timp, am căutat cu înfrigurare un mesaj care să-mi întărească propria credință atunci când sufăr. Unde este Dumnezeu când suferim? Încearcă El să ne spună ceva prin durerea pe care o simțim?

O abordare personală

După un turneu prin Statele Unite, bine cunoscutul pastor și teolog Helmut Thielicke a fost întrebat care crede că este cea mai mare deficiență a creștinilor americani. El a răspuns: „Creștinii americani au o concepție neadecvată despre suferință.“ Am ajuns să fiu de acord cu el.

Această deficiență reprezintă un mare stigmat în fața necredincioșilor. Am întrebat niște studenți care sunt obiecțiile lor la adresa creștinismului și majoritatea au răspuns referindu-se la concepția despre suferință: „Nu pot crede într-un Dumnezeu care îngăduie Auschwitz-ul și Cambodgia.“ „Sora mea a murit de leucemie în ciuda rugăciunilor credincioșilor.“ „O treime dintre locuitorii pământului s-au dus la culcare flămânzi — cum puteți împăca acest lucru cu dragostea creștină?“

Nici o altă experiență umană nu provoacă un răspuns atât de urgent. Nimeni nu stă într-o cafea plină de fum de țigară, până noaptea târziu, dezbătând implicațiile cosmice ale mirosului sau ale gustului. *Mirosul! De ce această ciudată senzație? Ce a intenționat Dumnezeu? De ce a fost distribuit mirosul preferențial, cu atâta dărnicie trandafirilor, dar nu oxigenului? De ce au oamenii doar o optime din capacitatea senzorială a câinelui?* Ciudat, nu am auzit

pe nimeni dezbătând „problema plăcerii“; de ce considerăm plăcerea o senzație normală, dar reacționăm atât de violent împotriva durerii?

Documentându-mă asupra problemei suferinței, am descoperit că filozofi renumiți, de altfel de acord cu principiile și etica creștină, au întâmpinat dificultăți în explicarea durerii și suferinței, respingând în cele din urmă creștinismul. C.E.M. Joad a scris: „Care sunt argumentele care m-au convins să resping concepția religioasă despre univers? [...] În primul rând a fost incapacitatea de a explica realitatea suferinței și a răului.“¹ Alți filozofi, cum ar fi Bertrand Russell și Voltaire, au fost de acord cu afirmația lui Joad.

Încâlcita problemă a suferinței și a durerii este dezbătută adesea în ciuda încercărilor erudiților de a o explica. Marele scriitor C.S. Lewis a oferit poate cea mai articulată tratare a subiectului din acest secol în cartea *The Problem of Pain (Problema suferinței)*, scrisă la apogeul capacității sale intelectuale. Dar după câțiva ani, când soția sa a decedat în urma unui cancer osos, Lewis a scris o altă carte, *A Grief Observed (O durere trăită)*, pe care a publicat-o sub un pseudonim. Tratează aceeași problemă, dar într-un fel diferit. Așa cum aflăm din citatul de la începutul primului capitol, încrederea lui Lewis a fost zguduită, emoțiile l-au copleșit și durerea a trecut dincolo de limita suportabilității. „Nu știi cât crezi cu adevărat până când autenticitatea sau falsitatea credinței nu devine o problemă de viață sau de moarte“, spune el.

La fel ca în bătălia lui Hercule împotriva Hidrei, toate încercările noastre de a contracara argumentele agnosticilor sunt întâmpinate de noi exemple de suferințe prezentate în mod denaturat. Scriitorul Peter De Vries a numit problema suferinței „semnul de întrebare înfipt în inima noastră ca un cârlig de prins pești“. Mai mult, punctul de vedere apologetic creștin de cele mai multe ori este exprimat cu sfială, șovăială sau mânie.

„Problema suferinței“ constituie o enigmă profundă, iar abordarea ei filosofică este de multe ori abstractă, ca un manual de matematică. În această carte nu mi-am propus să mă adresez filosofilor; alții, mult mai bine pregătiți decât mine, au făcut acest lucru. În loc să răspund problemelor ridicate de filosofi, am încercat

să am permanent în fața ochilor pe Claudia Claxton pe patul de spital. Cele mai multe probleme pe care le avem în legătură cu suferința nu sunt exerciții intelectuale, ci probleme reale, cum au fost problemele Claudiei: pierderea tinereții, dureri atroce în gât, posibilitatea destrămării din cauza morții a căsniciei ei abia începute sau frica paralizantă de necunoscut. Claudia a primit din partea prietenilor ei creștini multe sfaturi contradictorii pentru aceste probleme. Ce putem crede cu toată certitudinea?

În timpul pregătirii pentru scrierea acestei cărți am vorbit cu mai mulți creștini care au trecut prin suferințe inimaginabile, suferințe pe care majoritatea dintre noi nu le vom experimenta niciodată. Pentru unii dintre ei, suferința era însăși definiția vieții. Era prima senzație care îi întâmpina când se trezeau dimineța și ultima pe care o simțeau înainte de a adormi, dacă aveau această șansă în ciuda durerii persistente. În mod ironic aș putea spune că am petrecut mult timp printre bolnavii de lepră, oameni care nu simt durerea, dar doresc cu disperare să știe ce înseamnă durerea. Aceștia au fost ghizii mei atunci când am intrat în lumea suferinzilor, încercând să descopăr ce înseamnă să fii un creștin care trăiește în această lume.

Voi începe cartea examinând suferința din punct de vedere medical — folosind microscopul, dacă pot spune așa — pentru a vedea ce rol are ea în viață. Apoi mă voi ocupa de imaginea de ansamblu a suferinței în lume, punând întrebarea: ce urmărește Dumnezeu? Este apariția suferinței marea greșeală a lui Dumnezeu? În cele din urmă, vom vorbi despre reacțiile noastre atunci când suferința ne lovește și cum putem să-i ajutăm pe alții.

Probabil că data viitoare când voi avea dureri, ținut la pat de gripă și năucit de temperatură, concluziile pe care le-am tras în această carte nu îmi vor oferi nici un fel de ușurare. Dar sunt un creștin dornic să afle ce scopuri are Dumnezeu în această lume și din acest motiv am învățat foarte multe lucruri. Ajungând la o înțelegere mai bună a suferinței din lume, atitudinea mea față de Dumnezeu s-a schimbat radical.

Am simțit imboldul să fac binele numai atunci când mă aflam în închisoare, întins pe o saltea de paie. În mod progresiv mi s-a descoperit adevărul că linia care desparte binele de rău nu trece printre state, nici printre clase sociale și nici printre partidele politice, ci prin fiecare inimă umană și prin toate inimile umane [...] Acolo mi-am hrănit sufletul și pot spune fără ezitare: Binecuvântată să fii, închisoare, pentru că ai făcut parte din viața mea.

Alexander Soljenițan
Arhipelagul Gulag

7

De ce ne aflăm aici?

Biblia pare să nu identifice fără echivoc cauzele suferinței. Totuși, cel mai amplu pasaj care abordează problema suferinței are un mesaj inconfundabil. Mesajul apare chiar în mijlocul Vechiului Testament, în cartea lui Iov.

Cu toate că este una dintre cele mai vechi cărți biblice, mesajul ei este foarte actual pentru cei mai mulți oameni moderni pentru că tratează direct problema durerii care torturează secolul nostru. Mai mulți autori din zilele noastre, cum sunt Robert Frost, Archibald MacLeish și Muriel Spark au încercat să spună povestea lui Iov în cuvintele lor.

Iov, unul dintre oamenii cei mai dreapți și sfinți din epoca lui, Îl iubea pe Dumnezeu din toată inima lui. Într-adevăr, Dumnezeu îl alege să-i demonstreze lui Satan cât de loiali Îi pot fi oamenii. Dacă a existat vreun om care să nu merite să sufere din cauza faptelor lui, atunci acesta este Iov.

Dar ce s-a întâmplat? Incredibil, dar o serie de nenorociri s-au abătut asupra lui Iov, oricare dintre ele putând să-i zdrobească pe cei

mai mulți dintre noi. Hoții, focul, tâlharii și un vânt puternic i-au răvășit ferma și i-au distrus tot ce avea. Numai soția lui Iov supraviețuiește din numeroasa lui familie, dar ea nu îi este de nici un ajutor. Apoi, în a doua etapă a încercării, Iov se îmbolnăvește de răni ulceroase.

În decurs de numai câteva ore toată teroarea iadului se revarsă asupra lui Iov, schimbând radical starea lui materială și fizică. Își scarpină rănilor și geme. Cu durerea se mai poate descurca, dar mai greu de suportat este sentimentul trădării. Până atunci crezuse într-un Dumnezeu iubitor și drept. Faptele însă îi arată contrariul. El pune întrebări chinuitoare, aceleași întrebări pe care le pune aproape fiecare om care suferă. *De ce eu? Ce am greșit? Ce vrea Dumnezeu să-mi spună?*

Acesta este contextul în care Iov discută cu prietenii lui despre misterul suferinței. Prietenii lui, oameni credincioși și respectuoși, își demonstrează erudiția. În esență, argumentele lor sunt practic identice. *Iov, Dumnezeu vrea să-ți spună ceva. Suferința are o cauză. Logica și bunul simț ne spun că un Dumnezeu drept se poartă corect cu oamenii. El îi răsplătește pe cei care ascultă și rămân credincioși și îi pedepsește pe cei care păcătuiesc. Din acest motiv, mărturisește-ți păcatele și Dumnezeu te va scăpa din starea mizerabilă în care te afli.*

Soția lui Iov propune o altă alternativă: blestemă-L pe Dumnezeu și mori. Iov însă nu acceptă nici una din aceste alternative. Cu toate că nenorocirile abătute asupra lui nu par a fi drepte, el nu poate să-L renege pe Dumnezeu. Care va fi reacția lui Iov? În disperare, Iov ajunge chiar să se joace cu ideea că Dumnezeu este un Sadic care „râde de încercările celui nevinovat“ (9:23).

Asaltat de discursurile prietenilor săi, Iov se clatină în convingerile sale, se contrazice singur și ajunge să fie de acord uneori cu prietenii lui. Dar, reflectând asupra vieții, el observă și alte semne ale nedreptății. Hoții prosperă în timp ce unii oameni sfinți trăiesc în durere și sărăcie. Concluzia evidentă este că răul și binele nu sunt întotdeauna pedepsite și recompensate în viața aceasta.

Accesele necontrolate ale lui Iov contrastează cu logica plină de calm a prietenilor lui. Meditând la soarta lui, Iov trage concluzia că

prietenii lui nu au dreptate. Împotriva oricăror dovezi, el susține două convingeri aparent contradictorii: el, Iov, nu merita această tragedie, dar totuși Dumnezeu merită loialitatea lui. Iov rămâne neclintit în fața unor „întepături“ cum ar fi: „Ești tu mai neprihănit decât Dumnezeu?“

Cel mai tulburător aspect al cărții lui Iov este probabil asemănarea izbitoare a argumentelor prietenilor lui Iov cu argumentele folosite de creștinii de astăzi în situații similare. Trebuie să căutăm mult în cărți, inclusiv în această carte, o explicație a suferinței care să nu conțină elemente din discursurile prietenilor lui Iov. Dar spre finalul cărții lucrurile iau o întorsătură surprinzător de ironică, atunci când Dumnezeu respinge supărat teoriile lor care sunau atât de bine. „Mânia Mea s-a aprins împotriva ta și împotriva celor doi prieteni ai tăi, a spus Dumnezeu, pentru că n-ați vorbit așa de drept de Mine cum a vorbit robul Meu Iov“ (42:7).

Exemplul lui Iov iese în evidență chiar dacă în Vechiul Testament suferința este de multe ori considerată o pedeapsă a lui Dumnezeu. Cartea lui Iov ar trebui să înmormânteze o dată pentru totdeauna ideea că de fiecare dată când suferim Dumnezeu ne pedepsește sau că vrea să ne spună ceva. Chiar dacă Biblia susține principiul general „ce seamănă omul, aceea va secera“ (Psalmul 1:3; 37:25), cartea lui Iov dovedește faptul că oamenii nu au dreptul să aplice acest principiu general unui om anume. Nimeni nu a meritat suferința mai puțin decât Iov, dar puțini oameni au suferit mai mult decât el.

O lume perfect dreaptă

La o primă analiză, cartea lui Iov are ca temă principală suferința, subiectul acestei cărți. La baza acestei teme stă un alt adevăr: doctrina libertății umane. Iov a trebuit să îndure suferințe nemeritate pentru a demonstra adevărul că Dumnezeu este interesat de dragostea acordată în mod liber.

Este un adevăr greu de acceptat, chiar și de către cele mai strălucite minți. De exemplu, C.G. Jung a dezbătut ciudat de mult

comportarea lui Dumnezeu în cartea lui Iov. El a afirmat că Dumnezeu a hotărât întruparea și moartea lui Isus pentru că S-a simțit vinovat de modul cum l-a tratat pe Iov. Dumnezeu a intrat în lume prin Isus pentru a putea crește din punct de vedere moral.¹

Jung subestimează valoarea atribuită de Dumnezeu dragostei acordate liber. Încercările lui Iov au fost urmarea unei dispute din cer pe baza întrebării: „Sunt ființele umane cu adevărat libere?“ În primele două capitole ale cărții îl vedem pe Satan acționând ca primul mare adept al concepției behavioriste. El a susținut că Iov avea credință numai ca rezultat al condițiilor sale bune de viață. Iov era *condiționat* să-L iubească pe Dumnezeu. Ia-i recompensele, L-a provocat Satan pe Dumnezeu, și vei vedea cum credința lui Iov se prăbușește. Sărmanul Iov, fără știrea lui, a fost ales pentru concursul cosmic care urma să rezolve cruciala problemă a libertății umane.

Lupta dintre Satan și Dumnezeu nu a fost un concurs nevinovat și neînsemnat. Satan l-a acuzat pe Iov că-L iubea pe Dumnezeu numai pentru protecția pe care o primea de la El. Astfel Satan atacă direct caracterul lui Dumnezeu. El spune că Dumnezeu nu merită să fie iubit pentru ceea ce este El; oamenii credincioși ca Iov îl urmează numai pentru că sunt „mituiți“ să se comporte astfel. Reacția lui Iov când toate lucrurile pe care se sprijinea credința lui îi vor fi luate va confirma sau va infirma afirmația lui Satan.

În încercarea de a înțelege ce este libertatea umană, îmi este util să-mi imaginez o lume în care fiecare primește exact ceea ce merită. Cum arată o lume perfect dreaptă?

Într-o astfel de lume moralitatea ar fi determinată de legi inflexibile, așa cum sunt legile naturii. Pedepsa pentru fapte rele ar consta în durere fizică. Dacă atingi o flacăra, ești „pedepsit“ imediat de durerea care te avertizează. O lume perfect dreaptă ar pedepsi păcatul la fel: întotdeauna și imediat. Întinde mâna și încearcă să furi ceva: primești imediat un șoc electric. La fel ar sta lucrurile și cu privire la faptele bune; ele ar fi recompensate imediat într-o lume perfect dreaptă. Spune adevărul și vei simți imediat o senzație plăcută, la fel cum o focă primește un pește atunci când ascultă de dresor.

Această lume imaginară este atrăgătoare. Ar fi dreaptă și consecventă și fiecare om ar ști exact ce dorește Dumnezeu. Dreptatea ar domni peste tot. Există însă o mare problemă într-o lume atât de bine organizată: scopul lui Dumnezeu nu se poate îndeplini. El vrea ca noi să-I dăruim în mod liber dragostea noastră și să nu îndrăznim să subestimăm valoarea pe care o acordă Dumnezeu acestei iubiri. Dragostea oferită liber este atât de importantă pentru Dumnezeu încât El a permis ca planeta noastră să fie — temporar — un cancer pentru univers.

Dacă această lume ar fi determinată de legi inflexibile, perfect drepte, nu ar exista o libertate adevărată. Am face binele pentru că am fi recompensați imediat și astfel egoismul ar păta și cele mai bune fapte. L-am iubi pe Dumnezeu datorită unei nevoi înnăscute, programate și nu datorită unei alegeri libere din mai multe alternative atrăgătoare. Ar fi lumea automatizată a lui B.F. Skinner, bazată pe acțiune/răspuns, acțiune/răspuns. Prin contrast, virtuțile creștine prezentate de Biblie se formează atunci când ne hotărâm să-I rămânem fideli lui Dumnezeu împotriva tentațiilor și impulsurilor de a proceda altfel.

În Biblie apare des o analogie a relației dintre Dumnezeu și poporul Său. Dumnezeu, soțul, caută mereu să o atragă pe mireasă. Vrea iubirea ei. Dacă lumea ar fi fost creată astfel încât fiecare păcat ar fi pedepsit pe loc și fiecare faptă bună ar fi răsplătită instantaneu, această analogie ar fi lipsită de conținut. În acest caz, analogia valabilă ar fi a unei femei ținută cu forța care este răsfățată, mituită și încuiată într-o cameră pentru ca iubitul ei să fie sigur de fidelitatea ei. Dumnezeu nu-și „închide“ poporul în acest fel. El îi iubește pe oameni, Se dăruiește pe Sine lor și dorește cu ardoare să fie iubit la fel.

Dumnezeu vrea ca noi să ne hotărâm să-L iubim, chiar dacă această decizie presupune și durere. El vrea să-L iubim pentru că Îi suntem devotați Lui și nu pentru că urmărim să ne simțim bine și să fim recompensați. Vrea să ne lipim de El, așa cum a făcut Iov, chiar și atunci când avem toate motivele să-l renegăm cu furie. Acesta este, în opinia mea, mesajul principal al cărții lui Iov. Satan l-a luat

în derâdere pe Dumnezeu, acuzându-L că ființele umane nu sunt cu adevărat libere. Era Iov credincios numai datorită faptului că Dumnezeu i-a permis o viață prosperă? Încercările cumplite prin care a trecut Iov au răspuns indubitabil la această acuzație. Iov a susținut că Dumnezeu este drept atunci când el însuși era cel mai elocvent exemplu din istorie al aparentei nedreptăți a lui Dumnezeu. El nu-L căuta pe Dumnezeul mărinimos pentru darurile Sale; când darurile au încetat, el totuși Îl căuta pe Cel care le dăruia.

Valea formării sufletelor

Dacă o lume perfect dreaptă nu ne ajută să avem ceea ce dorește Dumnezeu de la noi, dragostea oferită liber, atunci ea nu ne va aduce nici ceea ce dorește Dumnezeu *pentru* noi. În primele capitole am folosit exemplele de la leprozerie pentru a demonstra că durerea este valoroasă, chiar esențială pentru viața de pe planeta aceasta. În mod similar, suferința poate deveni un instrument prețios în îndeplinirea scopurilor lui Dumnezeu pentru ființele umane.

Am afirmat că megafonul durerii face dificilă acceptarea ideii că am fost așezați pe această planetă care „suspină“ pentru căutarea plăcerii hedoniste. Dar, dacă scopul lui Dumnezeu nu este fericirea noastră, atunci care sunt intențiile Lui pentru această lume? De ce se mai ocupă Dumnezeu de noi?

O ilustrație din viața de familie ne ajută să înțelegem acest fapt. Un tată hotărât să elimine orice formă de durere din viața dragii lui fetițe nu îi permite să facă nici un pas. Ar putea cădea! El o ia în brațe și o duce unde vrea să meargă sau o așează într-un cărucior. În timp, acest copil răsfățat va deveni invalid, incapabil să facă un singur pas, total dependent de tatăl ei.

Acest tată, oricât de mult și-ar iubi fiica, nu ar reuși să-și îndeplinească sarcina lui cea mai importantă: să ajute o persoană independentă să devină adult. Ar fi cu mult mai bine *pentru fiică* dacă tatăl ei ar sta deoparte și ar lăsa-o să umble singură, chiar dacă există pericolul să cadă. Aplicând această analogie cazului lui Iov, care a înfruntat singur suferința, fără sprijinul unor răspunsuri care

să-i aline durerea, vedem cum Iov a ieșit mai puternic din încercările lui. Așa cum a spus rabinul Abraham Heschel: „O credință ca a lui Iov nu poate fi zdrobită pentru că este rezultatul zdrobirii.“

C.S. Lewis dezvoltă această idee în cartea lui *The Problem of Pain* (*Problema durerii*) unde spune:

Noi nu vrem neapărat să avem un tată în cer, ci mai degrabă dorim un bunic — al cărui plan pentru univers să fie alcătuit astfel încât la sfârșitul fiecărei zile să putem spune: „Astăzi am avut toți o zi foarte bună.“

Mi-ar plăcea foarte mult să trăiesc într-un univers condus în acest mod, dar, pentru că este evident faptul că nu așa stau lucrurile și pentru că am motive să cred că Dumnezeu este dragoste, ajung la concluzia că trebuie să-mi modific concepția despre dragoste [...]

Un artist care desenează o schiță pentru a-i face plăcere unui copil nu se străduiește prea mult. O lasă așa cum este, chiar dacă nu reprezintă exact intenția lui. Dar când este vorba de tabloul vieții lui — lucrarea pe care o iubește, deși diferit, la fel de intens cum un bărbat iubește o femeie sau o mamă își iubește copilul — atunci va depune eforturi nesfârșite și, fără îndoială, va supune și tabloul — dacă acesta ar putea simți — la eforturi nesfârșite. Ne putem imagina ce ar simți un tablou care este ras, șters și reînceput pentru a noua oară și care ar dori să fie doar schița unei unghii care ar putea fi desenată într-un minut. Tot la fel și noi, am putea dori ca Dumnezeu să ne fi rezervat un destin mai puțin glorios și mai ușor de atins; dar în acest caz am dori mai puțină, nu mai multă dragoste.²

Subliniez încă o dată că aceste lucruri au legătură cu întrebarea fundamentală a existenței umane: de ce ne aflăm aici? Prezența suferinței îi nedumerește și chiar îi înfurie pe oamenii care cred că ființele umane sunt creaturi perfect dezvoltate care nu au nevoie decât de un mediu propice. Dar în concepția creștină, așa cum spune profesorul John Hick în cartea sa *Philosophy of Religion* (*Filosofia religiei*), Dumnezeu lucrează cu ființe incomplete. Din acest motiv,

mediul oferit de pământ trebuie să favorizeze procesul „formării sufletului“.

Am văzut deja care sunt avantajele unei lumi cu legi inflexibile și cu libertate umană, chiar dacă oamenii abuzează de libertate și își fac rău unul celuilalt. John Hick examinează o altă alternativă, imaginându-și o lume utopică, creată ca să ne protejeze de orice rău și durere și apoi trage concluzia că într-o lume lipsită de greșeli scopurile lui Dumnezeu pentru noi nu s-ar putea realiza.

Să presupunem, ignorând realitatea, că această lume ar fi un paradis din care ar fi eliminată posibilitatea durerii și a suferinței. Consecințele ar fi foarte ample. De exemplu, nimeni nu ar putea face rău altcuiva: cuțitul ucigașului s-ar transforma în hârtie iar gloanțele în aer; seiful băncii jefuite de un milion de dolari s-ar umple miraculos cu un alt milion (fenomen care ar spori inflația); fraudele, înșelăciunile, conspirațiile și trădările nu ar afecta deloc societatea. Nimeni nu ar suferi un accident: alpinistul și copilul care cad de la o înălțime ar pluti nevățamați până ar ajunge pe pământ; șoferii neatenți nu ar păți niciodată nimic. Nu va fi nevoie de muncă. Nu va suna telefonul pentru a ne anunța un pericol pentru că într-o astfel de lume nu ar exista pericole sau nevoi reale.

Pentru a face posibil acest mod de viață al oamenilor, natura ar trebui să aibă legi speciale și să nu mai respecte legile naturale pe care acum oamenii învață să le respecte de frica durerii sau a morții. Legile naturale ar trebui să fie foarte flexibile: uneori un obiect ar trebui să fie tare, alteori să fie moale [...]

Cred că ne putem închipui cum ar fi o astfel de lume. Este evident că noțiunile noastre etice nu ar avea nici un sens. Dacă, de exemplu, a face rău altui om este greșit, în paradisul nostru hedonist nu ar fi loc de acțiuni dăunătoare, deci nici faptele bune nu ar putea fi deosebite de cele rele. Curajul și tăria de caracter nu ar avea rost într-o lume lipsită prin definiție de pericole sau dificultăți. Generozitatea, bunătatea, dragostea *agape*, prudența, altruismul și toate celelalte concepte etice esențiale vieții într-un mediu stabil nu s-ar putea dezvolta. În consecință, această lume, oricât de bine ar asigura trăirea plăcerii, nu ar fi deloc potrivită pentru

formarea trăsăturilor morale ale personalității umane. Dacă acesta este scopul nostru, atunci această lume imaginară ar fi mediul cel mai rău cu putință.

Putem trage concluzia că un mediu în care să fie posibilă dezvoltarea acestor calități în ființele libere se aseamănă izbitor de mult cu lumea reală. Trebuie să existe legi stabile și generale; trebuie să existe pericole, dificultăți, probleme, obstacole și posibilitatea de a experimenta durerea, eșecul, tristețea, frustrarea și înfrângerea. Dacă nu ar exista încercări și pericole reale — neluând în considerare contribuția semnificativă a omului la crearea acestora — atunci lumea noastră ar trebui să conțină alte pericole asemănătoare.

A ne da seama de acest lucru înseamnă [...] a înțelege că lumea aceasta, cu toate „durerile și miile de șocuri naturale moștenite de fire“ este un mediu destinat nu sporirii la maximum a plăcerii umane și reducerii la minimum a durerii, ci un mediu propice „formării sufletului“.³

În unele privințe ar fi mai ușor pentru Dumnezeu să intervină în favoarea noastră, să creadă în locul nostru, să ne ajute în moduri extraordinare. Dar El a hotărât să stea în fața noastră, cu brațele deschise și să ne ceară nouă să umblăm și să participăm la formarea sufletelor noastre. Acest proces înseamnă întotdeauna luptă și deseori chiar suferință.

Care este scopul?

Considerarea pământului drept o „vale a formării sufletului“ (expresia îi aparține poetului John Keats) aruncă lumină asupra unora dintre cele mai dificile pasaje biblice. Cu toată că Biblia rămâne vagă în privința cauzei unor suferințe specifice, ne oferă totuși multe exemple, cum ar fi următorul verset din Amos, în care Îl vedem pe Dumnezeu folosind suferința pentru atingerea unui scop: „Eu, de partea Mea, v-am trimis foamea în toate cetățile voastre și lipsa de pâine în toate locuințele voastre. Cu toate acestea tot nu v-ați întors la Mine“ (Amos, 4:6). Pe aproape fiecare pagină,

profeții evrei i-au avertizat pe israeliți că se vor confrunta cu dezastre dacă vor continua să desconsidere legile lui Dumnezeu.

Cei mai mulți dintre noi trăiesc conform unei scări de valori diferite de cea pe care o are Dumnezeu. Pentru noi viața este lucrul cel mai important (iar crima devine infrațiunea cea mai gravă). „Viața, libertatea și urmărirea fericirii“ este expresia prin care părinții fondatori ai Statelor Unite au definit valorile cele mai importante pe care trebuie să le protejeze guvernul american. Dar Dumnezeu are în mod evident o altă perspectivă. Desigur, El prețuiește viața umană atât de mult încât o consideră „sacră“ (sau sfântă) în sensul că numai El (și nici o altă ființă umană) are dreptul să ia viața. Dar Dumnezeu nu a ezitat să-și exercite acest drept, cum vedem în timpul lui Noe. În multe alte exemple din Vechiul Testament vedem cum El a curmat viața umană pentru a împiedica răspândirea răului.

De asemenea, multe pasaje biblice ne arată că există lucruri mult mai neplăcute lui Dumnezeu decât durerea copiilor Săi. Să ne gândim la suferințele lui Iov, Ieremia sau Osea. Dumnezeu nu S-a scutit nici pe Sine Însuși de suferință: gândiți-vă la durerea cumplită a întrupării și morții Lui pe cruce. Demonstrează aceste exemple lipsa de compasiune a lui Dumnezeu? Sau demonstrează că unele lucruri sunt mai importante pentru Dumnezeu decât o viață lipsită de suferință pentru cei mai fideli urmași ai Săi?

Așa cum am mai spus, Biblia schimbă întotdeauna întrebările pe care le punem când suferim. Foarte rar și în mod ambiguu ea răspunde la întrebarea „De ce?“ care privește în trecut. În loc să pună această întrebare, Biblia ne îndreaptă atenția spre viitor prin întrebarea „Cu ce scop?“ Nu suntem așezați pe pământ numai pentru a ne satisface dorințele, pentru a căuta viața, libertatea și fericirea. Noi ne aflăm aici pentru a fi schimbați, pentru a deveni tot mai asemănători cu Dumnezeu astfel încât să fim pregătiți pentru o eternitate petrecută alături de El. Atingerea acestor scopuri este posibilă prin misteriosul proces care conduce întreaga creațiune: plăcerea apare uneori în contextul durerii, răul poate fi transformat în bine și suferința poate avea rezultate valoroase.

Ne vorbește Dumnezeu prin suferință? Este periculos și poate și nebiblic să ne chinuim singuri căutând răspunsul la această întrebare la cea mai mică durere sau suferință concretă. Mesajul transmis de durere se poate rezuma la răspunsul că trăim într-o lume determinată de legi inflexibile, ca toți ceilalți oameni. Dar, dintr-un punct de vedere mai larg, al întregii istorii, da, este adevărat că Dumnezeu ne vorbește prin suferință sau poate în ciuda suferinței. Simfonia pe care o compune El conține pasaje în game minore, disonanțe și o lungă și obositoare fugă. Dar aceia dintre noi care respectă indicațiile dirijorului încă de la începutul piesei, vor izbucni într-o zi, cu puteri noi, în cântec.

Două mari erori

Discuțiile care tratează problema durerii au tendința de a aluneca spre abstract și filosofie. Expresii cum sunt „cea mai bună dintre lumile posibile“, „avantajele libertății umane“ și „valea formării sufletului“ pătrund în miezul discuției și pot distrage atenția de la problemele concrete ale oamenilor care suferă. Cu toate acestea, am examinat unele dintre aceste aspecte pentru că sunt convins că au un efect direct și practic asupra reacției noastre în fața suferinței.

De fapt, creștinii, după părerea mea, merg pe o frânghie mintală deasupra prăpăstiei, fiind permanent în pericolul de a cădea într-o parte sau alta. Când este vorba despre subiectul suferinței, erorile în gândire pot avea rezultate tragice.

Prima eroare este să-i atribuim toate suferințele lui Dumnezeu, considerându-le pedepsele Sale pentru greșelile umane; a doua eroare este exact opusul, să presupunem că din viața cu Dumnezeu lipsește cu desăvârșire suferința.

Am menționat deja o consecință nefericită a primei erori. Am vorbit cu mulți creștini bolnavi ale căror vieți erau amenințate și fiecare dintre ei, fără excepție, mi-a spus cât este de dăunător ca un vizitator să-ți planteze în minte ideea: „Ai făcut ceva pentru a merita această pedeapsă.“ Exact în momentul în care ai nevoie cel mai mult de speranță și forță pentru a combate boala, primești în schimb o doză de vinovăție și de îndoială de sine. Sunt bucuros că autorul

cărții lui Iov a fost atent când a scris cuvintele prietenilor lui Iov. Această carte îmi aduce mereu aminte că nu am dreptul să stau lângă o persoană suferindă și să spun: „Aceasta este voia lui Dumnezeu“, oricât de bine aș înfășura această afirmație în cuvinte pioase.

Eroarea de a considera toate suferințele pedepsele lui Dumnezeu are consecințe enorme, așa cum, din nefericire, arată istoria Bisericii. În Evul Mediu au fost arse pe rug femei care luau leacuri pentru alinarea durerilor din timpul nașterii. „Cu durere vei naște copii“, spuneau preoții atunci când pronunțau sentința de condamnare la moarte.⁴ Când Edward Jenner a creat vaccinul contra variolei, s-a confruntat cu o puternică opoziție din partea clericilor, care se opuneau oricărei interferențe cu voia lui Dumnezeu. Chiar și astăzi unele secte religioase refuză tratamentul medical.

Scriitorii laici au folosit această slăbiciune împotriva creștinismului. În romanul *The Plague (Ciuma)*, Albert Camus prezintă un preot catolic, Părintele Panelux, sfâșiat de o dilemă. Să-și dedice energia combaterii bolii sau să-și învețe enoriașii să o accepte ca din partea lui Dumnezeu. A înfruntat această dilemă într-o predică: „Panelux i-a asigurat pe cei prezenți că nu era ușor să spună ceea ce urma să spună: dacă este voia lui Dumnezeu, trebuie să o dorim și noi. Atunci și numai atunci putem înfrunta problema cu onestitate [...] Suferința copiilor a fost pâinea nenorocirii noastre, dar fără această pâine sufletele noastre ar fi murit de foame spirituală.“ Părintele Panelux predică acest mesaj dar nu-l poate crede în totalitate: mai târziu în roman își abandonează credința după ce este martorul morții oribile a unui copil bolnav de ciumă.⁵

Dacă Biblia nu ar fi atât de categorică în negarea faptului că toate suferințele sunt rezultatele unor păcate specifice, dacă nu ar fi prezentat necazul lui Iov în cuvinte atât de convingătoare, dacă nu L-ar fi prezentat pe Fiul lui Dumnezeu petrecându-și zilele de pe pământ vindecând și nu lovind oamenii cu boli, atunci dilema pusă de Camus ar fi nerezolvabilă. Acest lucru ar fi valabil pentru că, în cazul acceptării suferințelor ca lecții ale lui Dumnezeu pentru noi (așa cum susține, de exemplu, islamismul), următorul pas logic este să ne resemnăm în fatalism. Poliomielița, SIDA, malaria, ciuma

bubonică, cancerul, febra galbenă — de ce să luptăm cu aceste boli dacă ele sunt agenții lui Dumnezeu trimiși să ne învețe o lecție?

Când Moartea Neagră a lovit Anglia în secolul XVII, unii profeți ai străzii erau încântați să anunțe că boala era judecata lui Dumnezeu. Dar alți credincioși, printre care doctori și clerici, au hotărât să rămână în Londra și să lupte împotriva ciumei. Un paroh cu spirit de sacrificiu a strâns în jurul lui 350 de săteni din Eyam și i-a convins să-și impună o carantină ca măsură sanitară pentru a împiedica răspândirea bolii în satele vecine. Până la urmă 259 de săteni au murit, dar în timpul bolii au avut grijă unul de celălalt și au împiedicat contaminarea altora.

În lucrarea sa *Journal of Plague Year (Jurnalul anului ciumei)*, Daniel Defoe a făcut o comparație între reacția creștinilor și a musulmanilor. Când ciuma a lovit Orientul Apropiat, fataliștii religioși de acolo nu și-au schimbat câtuși de puțin comportarea, ci au continuat să iasă în public. Numărul morților a fost mult mai ridicat decât în Londra, unde s-au luat măsuri de precauție.⁶

Unii creștini din epoca modernă înclină periculos de mult spre concepția fatalistă, mult mai adecvată islamismului sau hinduismului decât creștinismului. Cu câțiva ani în urmă s-a efectuat un studiu pentru a se afla de ce mor în sudul Americii mai mulți oameni în tornade decât în partea centrală. S-au luat în considerare mai mulți factori, cum ar fi materialele de construcție, și cercetătorii au ajuns la concluzia că în sud, unde oamenii erau mai religioși, s-a format o concepție mai fatalistă despre dezastre: „Dacă tornada lovește, lovește și nu pot face nimic ca să o împiedic.“ Spre deosebire de ei, locuitorii din centrul țării ascultau cu mai multă atenție datele meteorologice, își luau măsuri de siguranță și căutau adăposturi.⁷

Dacă datele cercetătorilor sunt corecte, consider această tendință spre fatalism o pervertire a dogmei creștine. Locuitorii din sud ar trebui să asculte cu mai multă atenție datele despre vreme și să își ia măsuri de siguranță. Părintele Panelux ar fi în primele rânduri, cot la cot cu doctorii și ar lupta împotriva dezastrului. Isus Însuși a luptat în timpul vieții Sale pe pământ împotriva bolii și disperării. El nu a adoptat o poziție fatalistă și nu s-a resemnat în fața suferinței.

Noi, locuitorii planetei care „suspină“, avem dreptul, chiar obligația, să luptăm împotriva oricărei forme de suferință umană. Oricine crede altceva să citească din nou pilda samariteanului milostiv din capitolul 10 al Evangheliei lui Luca și pilda oilor și caprelor din capitolul 25 al Evangheliei lui Matei.

Teologia sănătății și prosperității

Recent o parte a bisericii a pornit într-o direcție foarte diferită, căzând în cea de-a doua eroare. Ei afirmă că viața cu Dumnezeu exclude orice suferință. „Teologia sănătății și prosperității“ nu putea apărea decât în vremuri prospere, într-o societate în care există din abundență metode de alinare a suferinței.

Creștinii din Iran sau Cambodgia, de exemplu, nu ar fi putut inventa o astfel de teologie cu o față mereu zâmbitoare. Așa cum spunea un creștin din Europa de Est: „Voi, creștinii apuseni, credeți că prosperitatea materială este singurul semn al binecuvântării lui Dumnezeu. Pe de altă parte, considerați sărăcia, lipsa de confort și suferințele drept semne ale dizgrației lui Dumnezeu. Noi, cei din Est, percepem suferința dintr-o altă perspectivă. Credem că suferința poate fi semnul harului și al încrederii lui Dumnezeu față de creștinii cărora li se permite să treacă prin încercări.“⁶⁸

Astăzi rezervăm medaliile cele mai strălucitoare acelor care au fost vindecați miraculos, îi prezentăm în reviste și în emisiuni de televiziune, dând promisiunea falsă că vindecarea este la dispoziția tuturor celor ce o cer cu îndrăzneală.

Nu este intenția mea să discreditez minunile vindecării fizice. Dar un lucru este evident: minunile nu oferă o soluție permanentă la problema suferinței pentru că, până la urmă, rata mortalității este aceeași la creștini și la necreștini, adică sută la sută. Fiecare dintre noi avem ochi care au nevoie de lentile corectoare, oase care se pot rupe și țesuturi fragile care pot fi afectate de accidente rutiere sau de bombele terorștilor. Creștinii se îmbolnăvesc și ei de cancer; ei împărtășesc în totalitate necazurile acestei lumi.

Accentul actual care se pune asupra vindecărilor miraculoase are efectul secundar de a-i face pe cei nevindecați să creadă că Dumnezeu i-a trecut cu vederea. Am urmărit un program de televiziune la care telefonau oamenii care aveau nevoie de vindecare. Cele mai multe aplauze le-a primit un om care a telefonat și a afirmat că piciorul său a fost vindecat cu o săptămână înainte de data la care ar fi trebuit să fie amputat. Spectatorii au izbucnit în strigăte iar prezentatorul emisiunii a spus: „Este cea mai mare minune din seara aceasta.“ Nu m-am putut împiedica să mă întreb cât de mulți oameni cu picioare amputate au urmărit emisiunea întrebându-se amărăți de ce nu au avut suficientă credință.

Spre deosebire de mulți evangheliști de la televiziune, apostolul Pavel nu aștepta de la viața creștină sănătate și prosperitate, ci suferință. Iată ce i-a spus lui Timotei: „De altfel, toți cei ce voiesc să trăiască cu evlavie în Cristos Isus vor fi prizoniți“ (2 Timotei, 3:12). O persoană bolnavă nu este nespirtuală. Credința creștină nu ne oferă în mod magic un mediu lipsit de viruși, perfect izolat de pericolele lumii. Acest lucru ne-ar împiedica să ne identificăm complet cu lumea — un lux pe care Dumnezeu nu l-a permis nici Fiului Său.

Susținerea concepției tentante că a deveni creștin este garanția sănătății și a prosperității este exact folosirea aceluiași argumente ca ale lui Satan din cartea lui Iov, argumente infirmate total și definitiv.

Pentru a restabili echilibrul în această temă, am face foarte bine dacă am învăța din nou lecțiile credinței din cel mai bun capitol biblic despre credință, capitolul 11 din Evrei. Autorul întocmește o listă de oameni credincioși. Cei mai mulți dintre sfinții din prima parte a listei au fost scăpați în mod miraculos: Isaac, Iosif, Moise, Rahav, Ghedeon și David. Dar cei din ultima parte a capitolului au fost torturați, puși în lanțuri, omorâți cu pietre și tăiați în două cu fierăstrăul.

Capitolul 11 din Evrei prezintă detalii vii despre cel de al doilea grup: au umblat în piei de oaie și de capră, au fost lipsiți de toate lucrurile, au pribegit prin deșert și prin munți și s-au ascuns prin crăpăturile pământului. Capitolul se încheie cu o afirmație răspicată: „Toți aceștia, măcar că au fost lăudați pentru credința lor, totuși nu

au primit ce le fusese făgăduit.“ Totuși, autorul adaugă remarcă că Dumnezeu i-a apreciat pe acești călători de pe pământ care și-au pus speranța într-o lume mai bună, cerească: „De aceea lui Dumnezeu nu-I este rușine să Se numească Dumnezeul lor, căci le-a pregătit o cetate.“

M-am gândit la „lista favoriților“ lui Dumnezeu atunci când am citit cartea *Fear No Evil (Nu te teme de nici un rău)* scrisă de cunoscutul predicator și autor englez David Watson. Lovit de cancer intestinal la apogeul carierei sale, Watson a strâns în jurul lui un grup de prieteni creștini și a început o disperată călătorie a credinței. Watson era o personalitate proeminentă în mediul carismatic și, împreună cu majoritatea prietenilor lui, era convins că Dumnezeu se va ocupa de cancer printr-o vindecare miraculoasă.

Watson a continuat însă să slăbească, boala s-a agravat și a fost obligat să caute un alt fel de credință, credința sfinților din ultima parte a capitolului 11 din *Evrei*. Avea nevoie de credința care l-a susținut pe Iov în cele mai întunecate zile ale sale și cartea lui ne arată cum a ajuns la această credință.

În ianuarie David Watson a scris ultimele cuvinte ale cărții, iar în februarie a murit. Mulți oameni au primit cartea sa cu dezamăgire; sperau să citească despre o vindecare supranaturală. Dar J.I. Packer, care a scris prefața cărții după moartea lui Watson, a considerat cartea o redescoperire a cărților creștine despre „arta de a muri“. Până nu demult o moarte bună era considerată moartea unui om credincios, al cărui sfârșit era încoronarea lui, apogeul vieții sale bune.

Iată ce spune Packer:

Faptul că David a sperat până la ultima pagină a cărții că va primi o vindecare supranaturală care nu a venit niciodată nu este important. Datorită providenței lui Dumnezeu, care nu le arată întotdeauna slujitorilor Lui scopul cărților pe care îi îndeamnă să le scrie, tema cărții *Fear No Evil* este biruința asupra morții — nu prin ignorarea ei, nici prin scutirea de efectele ei, ci prin înfruntarea ei curajoasă și prin trecerea dincolo de moarte, știind că pentru un credincios ea este anticamera gloriei.

Teologia lui David l-a determinat să creadă până la sfârșit că Dumnezeu dorește vindecarea trupului lui. Teologia mea mă face să cred că Dumnezeu l-a dorit pe David acasă și i-a vindecat întreaga persoană luându-l în glorie în același mod în care ne va duce într-o zi și pe noi în glorie. Vreau să spun că moartea noastră nu este *opusul* sănătății și vieții în sensul definitiv și complet, ci ușa *spre* ele.⁹

Dacă ceea ce ați citit a stârnit interesul pentru această carte, o puteți comanda aici <http://www.nouasperanta.ro/literatura.php>.